

Ірина Конєва, к.е.н, доцент

(доцент каф. «Фінанси, банківська справа та страхування», Сумський національний аграрний університет)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-7619-8661>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Досліджено економічну сутність таких категорій як «розвиток» та «фінансове забезпечення», що дозволило узагальнити основні ознаки, які їм притаманні. Розглянуто складові та форми системи фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств, які є однією з ефективних форм господарювання на селі, важливим засобом вирішення продовольчих, економічних і соціальних проблем суспільства і сільських територій.

Здійснено аналіз державної фінансової підтримки фермерським господарствам за 2018 та 2019 роки. Визначено, що зміна порядків і механізмів виділення коштів з державного бюджету, їхня громіздкість, запізніле затвердження та внесення до них неодноразових змін протягом року спричиняє несвоєчасне одержання коштів державної фінансової підтримки фермерськими господарствами, їх неефективне використання й повернення в кінці року до державного бюджету.

На прикладі фермерських господарств різних регіонів України досліджено склад та структуру джерел фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств, яка є не оптимальною та потребує заходів щодо оптимізації.

Розглянуто перспективи розвитку фінансового забезпечення фермерських господарств за рахунок формування та обґрунтування фінансової стратегії, яка є складовою загальної стратегії розвитку та включає розробку комплексу стратегічних заходів щодо зміни поточного стану господарства до якісно нового стану.

Ключові слова: фінансове забезпечення, розвиток, фермерські господарства, самофінансування, залучений капітал, власний капітал, державна фінансова підтримка

Постановка проблеми. Важливу роль у розвитку аграрного сектора національної економіки становить рівень фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств. Такий вплив на господарську діяльність полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами безперервності процесу виробництва сільськогосподарських підприємств, оновленні їх основних виробничих фондів, збільшенні накопичень і підвищенні ефективності виробництва.

Пошук та оптимізація джерел фінансових ресурсів відповідно до Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки є першочерговою проблемою, що вимагає комплексної оцінки та удосконалення діючої системи фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств. Саме тому вважаємо за необхідне дослідити процес фінансового забезпечення розвитку фермерського господарства та визначити напрями його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансове забезпечення діяльності фермерських господарств набуває особливого змісту та методичних підходів враховуючи специфіку аграрного сектора економіки. Велику увагу розвитку системи фінансового забезпечення аграрних підприємств в сучасних ринкових умовах приділяло багато вітчизняних вчених-економістів, а саме: М. Малік, І. Зятковський, В. Опрарін, Л. Демчук, В. Збарський, Л. Полятикіна, В. Горьовий, Л. Вдовенко, О. Яцук, О. Маслак.

Подальший розвиток селянських фермерських господарств, організація та управління їх фінансовим забезпеченням, викликають необхідність у подальших дослідженнях. Так, існує ряд проблем, які стримують подальший розвиток діяльності фермерських господарств. Тому виникає потреба у проведенні наукових досліджень, зокрема в аналізі наявних проблем у фінансуванні розвитку господарств, формуванні та обґрунтуванні фінансової стратегії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та аналіз сучасного стану фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств України, а також визначення основних напрямків щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою розвитку фермерських господарств є фінансове забезпечення, тому що фінансові ресурси потрібні для покриття витрат виробництва й обігу, своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутків. В зв'язку з цим, виникає необхідність трактування категорії «фінансове забезпечення».

Економічний аналіз сутності категорії «фінансове забезпечення» у наукових працях вчених дозволяє синтезувати основні ознаки, які притаманні фінансовому забезпеченню, як економічної категорії. Серед українських учених-економістів немає єдиної думки щодо сутності фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

За твердженням М. Й. Маліка фінансове забезпечення визначається як сукупність економічних відносин, які виникають при формуванні та раціональному використанні фінансових ресурсів та застосуванні ефективних принципів управління [1, с.10]. Автор наукових і навчальних праць Зятковський І.В. дає тлумачення поняттю «фінансове забезпечення» таким чином: це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфери суспільства [2, с. 36].

Більш конкретизовано трактує фінансове забезпечення В.М. Опрарін – як «один з методів фінансового впливу на соціально економічний розвиток, який реалізується на основі відповідної системи фінансування, та може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування» [3, с.56].

Аналіз сутності категорії «фінансове забезпечення» у наукових працях дозволяє узагальнити основні ознаки, що притаманні фінансовому забезпеченню, як економічної категорії, а саме: сукупність економічних відносин, які опосередковані безперервним процесом відтворювання та пов'язані з розподільчою функцією фінансів, які створюються за допомогою фінансового механізму; комплексне поняття, яке узагальнює систему показників, що пов'язані з залученням та використанням фінансових ресурсів; процес організації фінансування господарської діяльності.

Для проведення подальшого дослідження фінансового забезпечення розвитку необхідно розглянути це поняття у відповідності до підприємства. Поряд з наявними відмінностями тлумачення поняття «розвиток» різними авторами, можемо виділити спільні характеристики, а саме: наявність кількісних, якісних та структурних змін, що зумовлюють перехід з одного стану в інший; змінам притаманні такі властивості як незворотність, спрямованість і закономірність; адаптивність до змін бізнес-середовища; керуваність [4].

Однією з ефективних форм господарювання на селі, важливим засобом вирішення продовольчих, економічних і соціальних проблем суспільства і сільських територій зокрема є фермерські господарства, які виникли шляхом виходу їхніх власників із

сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм власності. Засновники фермерських господарств не мали необхідного професіоналізму, стартового капіталу, не одержали вони й належної підтримки з боку держави. Ринково-підприємницьке середовище, зокрема кон'юнктура на ринку засобів сільськогосподарського призначення і сільськогосподарської продукції, було й залишається вкрай несприятливим для усіх аграрних товаровиробників [5, с. 44].

Комплексна система фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств включає суб'єкти, об'єкти, мету, завдання, функції, елементи, методи, фінансову стратегію розвитку фермерського господарства, фінансову політику щодо формування та використання фінансових ресурсів (табл.1).

Таблиця 1. Складові системи фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств

Складові системи	
Суб'єкти	фермерські господарства та органи державної законодавчої та виконавчої влади
Об'єкти	обсяг і склад фінансових ресурсів; процеси та умови формування фінансових ресурсів; напрями використання фінансових ресурсів ФГ
Мета	створення надійних умов функціонування та розвитку фермерських господарств
Функції	регулятивна, забезпечувальна, стимулююча
Елементи	Фінансові ресурси, фінансові інструменти, фінансові важелі впливу
Методи	Самофінансування, бюджетне (державне, безповоротне), фондове, кредитування, донорське.

Джерело: [6, с.121]

За допомогою форм фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств здійснюється формування та ефективно використання фінансових ресурсів, досягається оптимальна структура капіталу. Кожний із цих форм має свої певні особливості практичного застосування в господарській діяльності фермерських господарств.

Форми фінансового забезпечення фермерських господарств надано в табл.2.

Таблиця 2. Форми фінансового забезпечення фермерських господарств

Форми залучення фінансових ресурсів	Джерела фінансового забезпечення
Самофінансування	Нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування. Кошти отримані від ліквідації, продажу основних засобів, кошти фондів (статутного, резервного, фінансово-інвестиційного).
Кредитування	Фінансові кредити (банківські та небанківських фінансових установ)
Бюджетне фінансування	За рахунок коштів з державного бюджету (дотації, субсидії, державні гранти, цільове фінансування)
Донорське	За рахунок коштів (грантів) іноземних держав та їх урядів, організацій
Додаткове, гарантійне	Банківські гарантії, страхування
Фондове (біржове)	Цінні папери

Джерело: [6, с.146]

В Україні в сучасних умовах господарювання фермерські господарства, в першу чергу використовують внутрішні джерела формування фінансових ресурсів, а зовнішні джерела використовують як регулюючі та допоміжні фінансові ресурси. На функціональний склад фінансового забезпечення впливають особливості сільськогосподарського виробництва та постійні зміни економічних умов господарювання.

У наукових підходах визначені концептуальні засади фінансового забезпечення діяльності фермерських господарств, а саме: система фінансування, яка базується на формуванні достатніх для ефективної діяльності фермерського господарства грошових фондів; оптимальне поєднання різних джерел фінансового забезпечення; ефективне використання фінансових ресурсів за пріоритетними напрямками розвитку господарства [7, с. 62].

Якщо розглянути галузеві особливості діяльності селянських фермерських господарств, то виділити суб'єктивні, які обумовлені фактичним станом господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, та об'єктивні, які спричинені особливостями сільськогосподарського виробництва.

Визначення складу та структури фінансових ресурсів фермерських господарств вкрай важливе для процесу їх формування, використання, створення необхідних запасів. Визначальною характеристикою фінансових ресурсів фермерських господарств є показники ліквідності, тобто здатності у будь – який час оплатити борги та погасити фінансові зобов'язання, які виникають в процесі господарської діяльності. Складові фінансових ресурсів фермерських господарств відображені в табл.3.

Таблиця 3. Склад фінансових ресурсів фермерських господарств

Фінансові ресурси фермерських господарств	
Високоліквідні	
Грошові засоби	Використовуються для погашення фінансових зобов'язань, здійснення витрат по розширеному відтворенню основних засобів, економічному стимулюванню працівників. Включають в себе готівку, кошти на рахунках в банках, депозити до запитання.
Середньоліквідні	
Поточні фінансові інвестиції (короткострокові)	Вільно конвертуються у відповідні суми грошових засобів та характеризуються невеликим ризиком зміни їх вартості. Включають короткострокові акції, облігації, державні казначейські білети, державні облігації.
Поточна дебіторська заборгованість	Заборгованість по оплаті за товари, роботи, послуги.
Низьколіквідні	
Готова продукція на складі	Через купівлю – продаж готова продукція на складі реалізується і формує фінансові ресурси. Використовується як засіб платежу в розрахунках з працівниками та за оренду паїв.

Джерело: складено автором

Основним джерелом фінансового забезпечення діяльності та розвитку фермерських господарств є власні кошти, обсяги яких досягають 60–90% в структурі капіталу. В сучасних умовах господарювання діяльність та розвиток сільськогосподарських підприємств здійснюється на принципах самофінансування, а через нестачу власних коштів за рахунок залучених коштів. За таких обставин власний капітал повинен стати основним джерелом фінансового забезпечення діяльності фермерських господарств.

Здійснили аналіз структури капіталу трьох селянських фермерських господарств, які розташовані в різних регіонах України, а саме: Луганській, Сумській та Полтавській областях (табл.4).

Таблиця 4. Структура джерел фінансового забезпечення фермерських господарств» 2018-2020 рр, %

Показники	СФГ «Агродар»			ФГ «Урожайна Долина»			СФГ «Астра»		
	2018р	2019р	2020р	2018р	2019р	2020р	2018р	2019р	2020р
Власний капітал	87,2	90,5	94,2	72,3	70,5	74,6	84,3	80,1	86,2
Залучений капітал	12,8	9,5	5,8	27,7	29,5	25,4	15,7	19,9	13,8
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: складено автором за даними звітності фермерських господарств

Розрахунки свідчать, що структура капіталу фермерських господарств не є оптимальною, тоді як оптимальною вважається співвідношення власних коштів до залучених 60,0% до 40,0%. Тобто для більш ефективної господарської діяльності господарств необхідно оптимізувати структуру капіталу, а саме збільшити частку залученого капіталу.

Механізм банківського кредитування підприємницької діяльності аграрних підприємств є формою реалізації процедури кредитування, що здійснюється самостійно кожним комерційним банком на основі сформованої кредитної політики, ефективність якого визначається збігом економічних інтересів кредитора та позичальника і, як наслідок, досягненням кінцевої мети кожного суб'єкта кредитних відносин: для позичальника – зростання ефективності підприємницької діяльності за рахунок позичених джерел, а для кредитора – отримання прибутку від кредитної операції без втрати потенційного клієнта на майбутнє [8, с. 40]

Однією з форм фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств в Україні є бюджетне фінансування. Основним нормативним актом у цій сфері є Закон України «Про фермерські господарства» [9]. Держава надає фінансову підтримку фермерським господарствам через Міністерство аграрної політики та продовольства, яке є розпорядником бюджетних коштів першого рівня та Український державний фонд підтримки фермерських господарств, який є розпорядником бюджетних коштів другого рівня.

Запорукою результативності державної фінансової допомоги фермерським господарствам є не тільки збільшення розмірів фінансування з бюджету, а й забезпечення зрозумілого й чіткого порядку використання таких грошових коштів, тому у наступних бюджетних періодах необхідно удосконалити порядок використання фінансових ресурсів, які передбачені в державному бюджеті для надання допомоги фермерським господарствам [10, с. 258].

Щорічна зміна порядків і механізмів виділення коштів з державного бюджету, їхня громіздкість, запізніле затвердження та внесення до них неодноразових змін протягом року спричиняє несвоєчасне одержання коштів державної фінансової підтримки, їх неефективне використання й повернення в кінці року до державного бюджету [11, с. 75].

Державна фінансова підтримка фермерським господарствам стане більш ефективною, якщо вона буде прив'язана до фінансових результатів їх господарської діяльності. Так, відшкодування вартості купленого насіння сільськогосподарських рослин повинно відбуватися в розмірі 80% від його вартості. Відшкодування витрат, що

пов'язані із наданням сільськогосподарських дорадчих послуг, – в обсязі 90%, у разі досягнення фермерського господарства точки беззбитковості чи тоді, коли прибуток не був спрямований на подальше виробництво, а також для новостворених фермерських господарств у перший рік діяльності.

Про це свідчать дані щодо фінансування витратків по Мінагрополітики України за рахунок коштів Державного бюджету (табл. 5).

Таблиця 5. Фінансування витратків по Мінагрополітики України за рахунок коштів Державного бюджету, 2017-2019 рр., млн. грн

Видатки	2017р	2018 р.	2019 р.
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств, всього	113,8	203,3	464,8
Часткова компенсація вартості насіння с/г рослин вітчизняного виробництва, закупленого у фізичних осіб - підприємців та юридичних осіб, які здійснюють виробництво та/або його реалізацію	5,5	6,4	50,0
Часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами	0,1	0,2	1,0
Фінансова підтримка с/г обслуговуючих кооперативів	4,5	8,6	5,0
Часткова компенсація вартості придбаної с/г техніки та обладнання вітчизняного виробництва	40,5	108,0	195,0
Бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) новоствореним фермерським господарствам	15,6	28,7	30,0
Бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) для фермерських господарств (крім новостворених)	13,2	43,0	96,8
Здешевлення кредитів	34,4	8,4	87,0

Джерело: [12, 13]

Кожного року змінюються напрями державної фінансової підтримки фермерським господарствам (табл. 6).

Таблиця 6. Напрями державної фінансової підтримки фермерським господарствам України за рахунок коштів Державного бюджету, 2020-2022 рр., млн. грн

Напрями фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	2020р	2021 р.	2022 р.
Всього	380,0	727,0	772,0
Бюджетна дотація за утримання корів			
Доплата на користь застрахованих осіб - членів/голови СФГ без набуття статусу юридичної особи ЄСВ			
Часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами;			
Бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) – новоствореним фермерським господарствам;			

Джерело: [14]

Ефективне використання обмежених бюджетних коштів вимагає адекватної довгострокової стратегії розвитку аграрного сектору економіки, спрямування фінансових ресурсів бюджетів усіх рівнів винятково на пріоритетні заходи підтримки розвитку сільського господарства та підприємництва в сільській місцевості, зокрема підтримку основного виду діяльності сільськогосподарських підприємств; проведення наукових досліджень, насамперед селекції в рослинництві та тваринництві, впровадження сучасних технологій, виробництва нових видів продукції, підвищення її якості та розширення асортименту; проведення технологічних ярмарків; здійснення інвестицій, спрямованих на відтворення ресурсного потенціалу, зниження затрат, створення сучасної виробничої інфраструктури та розвиток сільськогосподарських ринків; освіти й професійного навчання, розвитку аграрної науки; здійснення державних замовлень [15, с. 208–209].

Основними напрямками, за якими необхідно надавати державну фінансову підтримку фермерським господарствам, мають бути:

- стимулювання створення нових фермерських господарств та посилення конкурентоспроможності фермерських господарств;
- стимулювання розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- стимулювання переходу фермерських господарств на виробництво органічної продукції (сировини);
- стимулювання первинної обробки та переробки вирощеної фермерськими господарствами продукції;
- підтримка розвитку тваринництва у фермерських господарствах;
- техніко-технологічне оновлення фермерських господарств [16].

Висновки. Проблема достатнього фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств залишається актуальною в умовах гострої конкуренції, пошуку нових ринків збуту, технологічних змін виробництва та появи нових видів діяльності. Поліпшення фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств викликає необхідність організації постійного та якісного моніторингу джерел формування фінансових ресурсів. Основними напрямками удосконалення державної підтримки фермерських господарств повинні бути збільшення державної фінансової допомоги, забезпечення зрозумілого й чіткого порядку використання коштів такої допомоги, забезпечення дотацій на впровадження новацій у виробництві екологічно чистої продукції. Реалізація фінансового забезпечення розвитку фермерських господарств у практичній діяльності потребує формування та обґрунтування фінансової стратегії, яка є складовою загальної стратегії розвитку та включає розробку комплексу стратегічних заходів щодо зміни поточного стану господарства до якісно нового стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малік М. Й. Перспективи розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях України. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 5-14.
2. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2000. 215 с.
3. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 240 с.
4. Дунда С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства». URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2016_32/Dunda.pdf.
5. Полятикіна Л.І., Кадацька А.М. Стан та перспективи розвитку фермерських господарств в Україні. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1–2. С. 43–47.
6. Збарський В. К., Кальченко С. В., Штимак І. В. Соціально-економічні умови розвитку селянських домогосподарств. Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2017. 354 с.

7. Маслак О. Розвиток фермерських господарств України. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2018. Т. 23. Вип. 8(73). С. 61-65.
8. Вдовенко Л.О. Механізми банківського кредитування в системі фінансового забезпечення підприємницької діяльності в аграрній сфері : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.08 ; НААН України, ННЦ «Інститут аграрної економіки». Київ, 2015. 37 с.
9. Про фермерське господарство: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
10. Яцук О. О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 467 с.
11. Збарський В.К., Горьовий В.К. Державна підтримка сільського господарства. Економіка АПК. 2017. № 2. С. 74–80.
12. Стан фінансування АПК у 2018 році: інформація щодо державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання АПК у 2018 році. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2018-godu>
13. Стан фінансування АПК у 2019 році. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2019-godu>
14. Стан фінансування АПК у 2020 році. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/finansovi-instrument/stan-finansuvannya-u-2020-roci>
15. Демчук Н.І., Воловик Д.В. Проблеми фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств. Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2013. Вип. 21. С. 207–211.
16. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-p>

REFERENCES

1. Malik M. Y. Perspektyvy rozvytku pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti na sil's'kykh terytoriyakh Ukrayiny. Ekonomika APK. 2015. № 8. S. 5-14 (Malik M.Y. (2015), Prospects for business development in rural areas of Ukraine. Economics of agro-industrial complex. 2015. № 8. pp. 5–14.
2. Zyatkovs'kyu I. V. Finansove zabezpechennya diyal'nosti pidpryyemstv: Monohrafiya. Ternopil' : Ekonomichna dumka, 2000. 215 s.(Zyatkovsky I.V. (2000) Financial support of enterprises: Monograph. Ternopil: Economic Thought, 2000. 215 p.)
3. Oparin V. M. Finansy (Zahal'na teoriya) : Navch. posibnyk. 2-he vyd., dop. i pererob. Kyiv : KNEU, 2002. 240 s.(Oparin V.M. (2002), Finance (General Theory): Textbook. manual. 2nd ed., Ext. and processing. Kyiv: KNEU, 2002. 240 p.
4. Dunda S. P. Teoretychni pidkhody do vyznachennya ponyattya «rozvytok pidpryyemstva». URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2016_32/Dunda.pdf.(Dunda S.P. (2016), Theoretical approaches to the definition of "enterprise development". URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2016_32/Dunda.pdf
5. Polyatykina L.I., Kadats'ka A.M. Stan ta perspektyvy rozvytku fermers'kykh hospodarstv v Ukrayini. Innovatsiyna ekonomika. 2016. № 1–2. S. 43–47. (Polyatikina L.I., Kadatska A.M. (2016). Status and prospects of farm development in Ukraine. Innovative economy. № 1–2. Pp. 43–47.)
6. Zbars'kyu V. K., Kal'chenko S. V., Shtymak I. V. Sotsial'no-ekonomichni umovy rozvytku selyans'kykh domohospodarstv. Melitopol': Vyd-vo Melitopol's'ka typohrafiya «Lyuks», 2017. 354 s. (Zbarsky V.K., Kalchenko S.V., Shtymak I.V. (2017). Socio-economic conditions of development of peasant households. Melitopol: Publishing house Melitopol printing house "Luxury", 354 p.)
7. Maslak O. Rozvytok fermers'kykh hospodarstv Ukrayiny. Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova. 2018. Т. 23. Vyp. 8(73). S. 61-65. (Maslak O. (2018) Development of farms in Ukraine. Bulletin of ONU named after II Mechnikov. Т. 23. Vip. 8 (73). Pp. 61-65.)
8. Vdovenko L.O. Mekhanizmy bankivs'koho kredyuvannya v systemi finansovoho zabezpechennya pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti v ahrarniy sferi : avtoref. dys. ... dokt. ekon. nauk : spets. 08.00.08 ; NAAN Ukrayiny, NNTS «Instytut ahrarnoyi ekonomiky». Kyuyiv, 2015. 37 с. (Vdovenko L.O. Mechanisms of bank lending in the system of financial support of entrepreneurial activity in the agricultural sphere: author's ref. dis. ... Dr. econ. Science: special. 08.00.08; NAAS of Ukraine, NSC "Institute of Agrarian Economics". Kyiv, 2015. 37 p.)

9. Pro fermers'ke hospodarstvo: Zakon Ukrayiny vid 19 cherv. 2003 r. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15> (On farming: Law of Ukraine of June 19. 2003 № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>)

10. Yatsukh O. O. Finansove zabezpechennya sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv: monohrafiya. Melitopol': Vydavnychy budynok MMD, 2018. 467 s. (Yatsukh O. O. (2018) Financial support of agricultural enterprises: monograph. Melitopol: MMD Publishing House, 2018. 467 p.

11. Zbars'kyy V.K., Hor'ovyy V.K. Derzhavna pidtrymka sil's'kohospodarstva. Ekonomika APK. 2017. № 2. S. 74–80. (Zbarsky V.K., Goryovy VK (2017). State support of agriculture. Economics of agro-industrial complex. 2017. № 2. S. 74–80.

12. Stan finansuvannya APK u 2018 rotsi: informatsiya shchodo derzhavnoyi finansovoyi pidtrymky sub'yektiv hospodaryuvannya APK u 2018 rotsi. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2018-godu> (The state of financing of the agro-industrial complex in 2018: information on the state financial support of economic entities of the agro-industrial complex in 2018. URL: <https://uteka.ua/en/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2018-godu>)

13. Stan finansuvannya APK u 2019 rotsi. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2019-godu> (The state of financing of the agro-industrial complex in 2019. URL: <https://uteka.ua/en/publication/news-14-delovye-novosti-36-sostoyanie-finansirovaniya-apk-v-2019-godu>).

14. Stan finansuvannya APK u 2020 rotsi. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/finansovi-instrument/stan-finansuvannya-u-2020-roci>

15. Demchuk N.I., Volovyk D.V. Problemy finansuvannya diyal'nosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv. Zbirnyk naukovykh prats' Podil's'kohospodars'koho derzhavnoho ahrarno-tekhnichnoho universytetu. 2013. Vyp. 21. S. 207–211. (Demchuk N.I., Volovyk D.V. (2013). Problems of financing the activities of agricultural enterprises. Collection of scientific works of Podolsk State Agrarian and Technical University. 2013. Vip. 21. S. 207–211.)

16. Kontsepsiya rozvytku fermers'kykh hospodarstv ta sil's'kohospodars'koyi kooperatsiyi na 2018–2020 roky. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-r> (The concept of development of farms and agricultural cooperation for 2018-2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-r>)

Ирина Конева

(доцент каф. «Финансы, банковское дело и страхование»,
Сумский национальный аграрный университет)

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Исследована экономическая сущность таких категорий как «развитие» и «финансовое обеспечение», что позволило обобщить основные признаки, которые им присущи. Рассмотрены составляющие и формы системы финансового обеспечения развития фермерских хозяйств, которые являются одной из эффективных форм хозяйствования на селе, важным средством решения продовольственных, экономических и социальных проблем общества и сельских территорий. Осуществлен анализ государственной финансовой поддержки фермерским хозяйствам в 2018 и 2019 годах. Определено, что изменение порядков и механизмов выделения средств из государственного бюджета, их громоздкость, запоздалое утверждение и внесение в них неоднократных изменений в течение года влечет несвоевременное получение средств государственной финансовой поддержки фермерскими хозяйствами, их неэффективное использование и возврат в конце года в государственный бюджет. На примере фермерских хозяйств различных регионов Украины исследован состав и структура источников финансового обеспечения развития фермерских хозяйств, которая является не оптимальной и требует мер по оптимизации. Рассмотрены перспективы развития финансового обеспечения фермерских хозяйств благодаря формированию и обоснованию финансовой стратегии, которая является составной частью общей стратегии развития и включает разработку комплекса стратегических мер по изменению текущего состояния хозяйства к качественно новому состоянию.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, развитие, фермерское хозяйство, государственная финансовая поддержка, самофинансирование, собственный капитал, заимствованный капитал.

Iryna Konieva (Associate Professor of the Department «Finance, Banking and Insurance», Sumy National Agrarian University)

FINANCIAL SUPPORT OF FARM DEVELOPMENT IN UKRAINE: STATE AND PROSPECTS

The economic essence of such categories as "development" and "financial security" has been investigated, which made it possible to generalize the main features that are inherent in them. The components and forms of the financial support system for the development of farms are considered, which are one of the most effective forms of farming in the countryside, an important means of solving food, economic and social problems of society and rural areas. The analysis of state financial support for farms in 2018 and 2019 has been carried out. It has been determined that changes in the procedures and mechanisms for allocating funds from the state budget, their cumbersomeness, late approval and introduction of repeated changes in them during the year entails untimely receipt of state financial support funds by farms, their ineffective use and return at the end of the year to the state budget. On the example of farms in various regions of Ukraine, the composition and structure of sources of financial support for the development of farms, which is not optimal and requires optimization measures, have been investigated. It is determined that the mechanism of bank lending to business activities of agricultural enterprises is a form of lending procedure carried out independently by each commercial bank on the basis of the established credit policy, the effectiveness of which is determined by the coincidence of economic interests of lender and borrower. The prospects for the development of financial support for farms are considered due to the formation and substantiation of a financial strategy, which is an integral part of the overall development strategy and includes the development of a set of strategic measures to change the current state of the economy to a qualitatively new state.

Key words: financial support, development, farming, state financial support, self-financing, equity capital, borrowed capital.